

УДК 355.48/49

О. М. Василюшин*Українська академія друкарства***ДМИТРО ПАЛІЇВ: ШТРИХИ ДО БІОГРАФІЇ
(юнацькі роки та військово-політична діяльність у 1914–1924 рр.)***Здійснено спробу систематизації біографічних даних українського журналіста, редактора і публіциста, визначного політичного та військового діяча Дмитра Паліїва.**Ад'ютант, референт, журнал, Українська Галицька армія, Українська військова організація, часопис*

Відомий журналіст, редактор, публіцист, політичний і військовий діяч Дмитро Іванович Паліїв народився 17 травня 1896 року в селі Перевізці Калуського повіту (тепер Калуського р-ну Івано-Франківської області) в родині о. Івана Паліїва¹ та Сидори Навроцької². Був наймолодшим сином в сім'ї (Омелян³, Василь⁴, Марія⁵, Дмитро і Кекилія⁶).

¹ Батько Дмитра Паліїва *Іван Паліїв* народився 1863 року в с. Гвоздець біля Городенки (Івано-Франківська обл.). Гімназію закінчив у Коломиї, а богословські студії — у Львові. Одружився з Сидорою Навроцькою у 1887 році в Голгочах. Був парохом у Звенигороді (1888), Кутищі (1889–1890) і Перевізці (1891–1915). Заарештований австрійською владою у серпні 1916 року. Багато часу присвячував селянам, зорганізував для них позичкову касу (т. зв. «Райфайзенку»), згодом влаштував молочарню. Остання парафія о. Івана була в с. Рівні (тепер Рожнятівський район Івано-Франківської області), де і помер 23 лютого 1923 року.

² Мати Дмитра Паліїва *Сидора Навроцька* народилась у 1858 році в родині священника о. Андрія Навроцького. Початкову освіту здобула вдома; згодом закінчила виділову (сучасні 5–7 класи) школу. Писала оповідання (за оповідання «Попався в сіті» отримала навіть схвальну рецензію від Івана Франка. Останній в одному зі своїх нарисів пожалкував, що її талант змарнувався «за родинними і хатніми турботами»). Померла самотньо 5 березня 1952 року.

³ *Омелян Паліїв* народився 1888 року у Звенигороді. Вчився у гімназії у Станіславові. Студіював право у Львові (1911 р.). Служив у 24-му піхотному полку у Відні. Працював у адвокатській канцелярії у Львові, пізніше у Калуші в д-ра А. Коса. Згодом вступив до лав УГА, був в Окружній команді в Коломиї. У час перевороту в квітні 1920 р. перебував у Києві в таємному штабі УГА. У 1932 р. був заарештований більшовиками і помер у в'язниці в Саратові.

⁴ *Василь Паліїв* народився 1890 року у селі Кутищах. Здобував освіту спочатку в Чернівцях, а згодом у Перемишлі, де склав матуру в 1910 році. Навчався в університеті у Львові на факультеті права. З початком війни, у серпні 1914 року пішов на фронт. Служив в одному полку піхоти з Омелянком. 1917 року важко пораненим потрапив в італійський полон. Переніс чотири операції. З полону повернувся до Відня. Через Будапешт, Бухарест, Чернівці переправився до Кам'янка-Подільського, а потім до Жмеринки. У Вінниці був ад'ютантом генерала Мирона Тарнавського у скорострільному відділі. Згодом працював у Підкарпатському банку в Ужгороді. Там 1923 року одружився з Іванною Комарницькою. 1924 року переїхали до Зелем'янки. На початку 1925 року з родиною перебирається до Львова, де працює у книгарні Наукового товариства ім. Шевченка до 1939 року. Після окупації Львова більшовиками переїхав до Криниці, де став книговодом Повітового союзу кооператив. 1944 року переїхав у Шлеське, де працював секретарем громади Шкляри-Долішні, а з кінця 1945 року зайняв посаду головного книговода Державного хліборобського господарства. Від 1959 року перебував на пенсії. Помер у 1975 році.

⁵ *Марія Паліїв* народилася 1892 року. Закінчила народну школу, а потім виділову. Навчалася в інституті для дівчат в Яворові. Під час війни працювала вчителькою в Студінці, а згодом у Рівні, куди переїхали батьки після пожежі їх плебанції 1916 року в Перевізці. Вийшла заміж за кооператора Василя Білана. 22 жовтня 1947 року обоє були вивезені в Казахстан. Проживаючи в Караганді, заробляли спочатку як нічні сторожі в ідальні, а потім Марія чергувала в лазні. Потім переїхали в Якутію в місцевість Сусумані. Померла 1976 року.

⁶ *Кекилія (Цьопа) Паліїв* народилася 1906 року. Закінчила школу у Львові. 1921 року вступила до учительського семінару, який закінчила в 1925 році. З 1926 року працювала в Перемишльському

Гімназійну освіту здобував спочатку у Станіславові, а після спроби «шкільного страйку» був переведений до іншої гімназії в Перемишлі. Там вступив до Пласту, відвідував український спортивний гурток «Сянова чайка». Будучи в старших класах гімназії, познайомився зі своєю майбутньою дружиною Ольгою Ступницькою, донькою священика з Клоковичів, яка навчалася в Українському жіночому інституті.

З початком Першої світової війни, у серпні 1914 р., добровільно вступає до легіону УСС (належав до першої сотні під командуванням В. Дідушка). Вишкіл Д. Паліїва проходив у групі принца Оскара, сина австрійського цесаря Вільгельма II, де серед пруських і австрійських відділів вишколювано й січових стрільців. Спочатку був підхорунжим⁷, згодом хорунжим⁸, а з 1 січня 1919 р. став чотарем (лейтенантом) в Українській Галицькій Армії (УГА). Як згадував у своєму неопублікованому есеї військовий історик Лев Шанковський, «молодий скромний підстаршина, згодом старшина, Паліїв був всюди там, де відбувалися важливі історичні події, де западали важливі ухвали й рішення, де цілий рух історії відбувався внаслідок палких слів і кропіткої праці молодого хорунжого чи четаря» [1].

28 червня 1914 р. брав участь у великому Січово-Сокільському Здвизі у Львові, де «соколи» і «січовики» марширували під звуки оркестру. Екстерном, 1914 року, склав матуру у Відні (матуральне свідоцтво від 23 грудня 1914 р., видане Комісією вільної ради Міністерства культури й освіти у Відні).

Після звістки про захоплення російською армією Львова легіон стрільців був переведений на вишкіл у Закарпаття, у села Страбанів і Горонда. Першою 10 вересня 1914 р. пішла на фронт саме сотня В. Дідушка, а з нею і Д. Паліїв.

інституті, де вчила дівчат фізкультури і наглядала за ними. Вступила в Пласт. Після розпуску 1930 року Пласту була у проводі конспіративного Пласту, за що її звільнили в 1934 році з інституту. Переїхала до Львова, де стала справником кооперативи «Пласт», де продавалося пластове знаряддя. Була членом видавничої спілки «Вогні», що видавала журнал для ідеологічного формування членів таємного Пласту. Заснувала для ремісничої молоді легальний гурток «Плаїв». 1941 року на прохання Українського Центрального Комітету переїжджає до Кракова, де займалася суспільною опікою при нагляді над табором полонених. З початком війни повертається до Львова, де опікується молоддю і допомагає втікачам зі східних земель. У 1943 році Кекилія підтримує набір юнаків до Української дивізії. 1944 року переїздить до Криниць, потім до Любена на Шлеську, а звідти до Фюсена (Баварія). Після відновлення Пласту була запрошена до Шляйсгайму біля Мюнхена на організаційну роботу. Наприкінці 1947 року переїхала до Англії на роботу на ткацьку фабрику. Працювала у Лідсі. Зареєструвала там Пласт як Комісію виховних осель і мандрівної молоді; заснувала п'ять пластових станиць. 1952 року переїхала до Канади, де увійшла до проводу Пласту. Видала брошуру «Напрямі для річного пляну праці». У 1953–1959 і 1962–1965 рр. була головою Крайової пластової старшини. З 1965 р. працювала секретарем в Об'єднанні педагогів. Працювала над підготовкою Першого Світового конгресу вільних українців (СКВУ) в 1967 р. Згодом була обрана секретарем Світової координаційної виховно-освітньої ради та Виховної крайової освітньої ради в Канаді. Померла Кекилія Паліїв 11 листопада 1969 року у віці 63 років.

⁷ *Підхоруїнжий* — військове, за статусом нижче за хорунжого і на відміну від нього не є офіцерським званням. В організації Української Галицької Армії відповідало званню армійського підпрапорщика.

⁸ *Хоруїнжий* (від хоругва — стяг, прапор), особа, що зберігала й носила прапор війська запорізького, який називався хоругвою. В українських збройних силах і формаціях початку ХХ ст. хорунжий — старшинський чин, що відповідає підпоручникові.

Вирушили в Карпати на фронткову лінію. Офензива⁹ однак зазнала поразки і сотня відступила. Узимку 1915 р. сотні УСС було приєднано до 55-ої австрійської дивізії в складі армійського корпусу генерала Гофмана — складової частини німецької Південної армії генерала Лінзінгена [2].

Відтак Д. Палієва було переведено до сотні Дмитра Вітовського¹⁰, що воювала під командуванням отамана Степана Шухевича¹¹. Звідти його відправили на вишкіл до школи запасу в Єгендорфі (Моравія), яку він закінчив у ранзі підхорунжого (вишкіл проводив отаман Мирон Тарнавський)¹².

У другій половині 1916-го та першій половині 1917-го рр. служив у Києві в Коші УСС. Пізніше їхній курінь був переведений до Залісся¹³. Отримавши відпустку на десять днів, Д. Палієв 10 жовтня 1918 р. прибув до Львова у справі створення Українського генерального комісаріату, куди увійшли: д-р Танячків (ініціатор), поручник Іван Рудницький, чотарі Людомир Огоновський і Володимир Караван, хорунжі Ватран і Василь Бараник, студент В. Полянський, діячі д-р Володимир Старосольський та сотник д-р Никифор Гірняк. Д. Палієва було делеговано від стрілецтва до Комісаріату, який 14 жовтня 1918 р. перетворився в Український військовий комітет, де став організаційним референтом. Головою Комітету тимчасово був Петро Бубела, а з 30 жовтня провід Комітету перебрав Дмитро Вітовський. Д. Палієв привітав його словами: «Кожний день починався у нас вижиданням Вашого приїзду, коли врешті приїде той, що доля вклала на нього безспірне право на провід?» [3].

Комітет перейменували на Українську генеральну команду, до якої входили: полковник Д. Вітовський, отаман С. Горук, поручники Б. Гнатевич, П. Бубела та І. Цьокан, чотар І. Іванчук і підхорунжий Д. Палієв. Тож як організаційний референт військового комітету бере активну участь у підготовці та проведенні листопадового (1 листопада 1918 р.) збройного виступу у Львові. Історик Михайло Гуцуляк високо оцінює роль Д. Палієва у піднятті повстання: «Відаючи справедливість і правду історії, мушу тут ствердити, як наочний свідок — до вечора 31 жовтня 1918 р., що фактичним конструктором-архітектором Листопадового Чину був ніхто інший, як Дмитро Палієв. Я смію ствердити, що якби не він, то хто знає, чи Листопадовий Чин був би відбувся, а якщо так, то чи був би вдався» [4].

9 листопада було створено уряд Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), який очолив Євген Петрушевич. Полковник Д. Вітовський обійняв посаду державного секретаря військових справ; заступником його

⁹ Офензива — наступ.

¹⁰ Дмитро Вітовський (1877–1919) — політик, сотник Легіону Українських Січових Стрільців, полковник УГА, Державний секретар Військових Справ ЗУНР.

¹¹ Степан Шухевич (1877–1945) — громадський і військовий діяч, отаман УСС (1914–1915) та УГА (1918–1919).

¹² Мирон Тарнавський (1869–1938) — генерал-четар УГА та її головний командир (1919).

¹³ Залісся — село Борщівського району Тернопільської області. Розташоване на правому березі річки Збруч, на сході району.

став Петро Бубела, ад'ютантом¹⁴ Д. Паліїв. Обов'язки не дозволили Паліїву полетіти з Д. Вітовським у Париж (хоча останньому цього дуже хотілося), що врятувало Дмитрові життя: 8 липня 1919 р. літак, в якому Вітовський повертався з Парижа додому, розбився поблизу Ратібора на Шлеську.

Після смерті Вітовського Д. Паліїв перейшов до II Галицького корпусу під командуванням генерала М. Тарнавського, де став його ад'ютантом (згодом Тарнавського призначать начальним вождем УГА — до липня 1919 р., поки над ним не розпочався судовий процес за начебто неавторизовані переговори з генералом Денікіним).

У зв'язку зі складною політичною ситуацією Є. Петрушевичем було вирішено об'єднатися з армією Денікіна, відступити до Одеси, а потім спільно виступити проти Червоної армії. Паліїв був проти такого плану і закликав приєднатися до військ УНР генерала М. Омеляновича-Павленка [5]. Дмитро виступив ініціатором створення Колегії п'яти (отамани С. Шухевич та О. Лисняк, сотники Молещій та Л. Турчин і, власне, Д. Паліїв), що мала стати речником політичного проводу УГА. Ця Колегія стала другою Начальною командою, секретарем якої став Д. Паліїв. Як наслідок, 30 серпня 1919 р. об'єднані армії УНР і УГА урочисто увійшли до Києва.

1920 р. разом з військовим демаршем УГА Д. Паліїв опинився в Одесі, де змушений був переховуватися від чекістів (якийсь час працював городником за харчування). Однак при першій же можливості вертається до Львова. Тут почав студії в Українському таємному університеті у Львові (правничий факультет). Крім того, у червні 1921 р. закінчив однорічні торговельні курси у Львові.

У липні 1920 року Д. Паліїв став співтворцем підпільної організації, що прийняла назву Українська військова організація (УВО), яку очолив Євген Коновалець. Членами Начальної команди УВО стали колишні старшини УСС і УГА: сотник Б. Гнатевич — начальник штабу, М. Саєвич — бойовий референт, Д. Паліїв — політичний референт, О. Думін — розвідка, Я. Индишевський, Ю. Полянський, Р. Сушко, В. Кучабський, О. Навроцький, М. Магчак, П. Боківич, Я. Чиж.

Відновлювалися професійні студентські об'єднання: Медична громада, товариство «Україна», головою якого став Д. Паліїв, Український студентський союз (Паліїв один із членів) [6].

Наприкінці літа 1921 р. відбувся з'їзд УВО, головував на якому Д. Паліїв. Він пояснив політичну мету організації як відродження Української держави і боротьба проти окупаційної польської влади в Галичині. Не відмовлялась організація і від терорестичних актів. Так, 25 листопада 1921 р. член УВО Степан

---

¹⁴ Ад'ютаїнт (нім. Adjutant — помічник) — офіцерське військове звання (в арміях деяких країн також прапорщик); знаходився при військовому начальникові або при штабі тієї чи іншої військової частини для виконання службових доручень, передачі термінової інформації й розпоряджень, для проведення штабної роботи.

Федак-Смок у Львові здійснив замах на польського президента Й. Пілсудського і воєводу О. Грабського. Відбувся великий політичний процес проти членів УВО. 1922 р. був засуджений на 2,5 роки і Д. Паліїв (адвокатом його виступив В. Старосольський).

Того ж 1922 р. група членів УВО з ініціативи Паліїва заходилася творити курені легальної організації, яка оформилася згодом як Українська партія національної роботи. До проводу партії були обрані: голова — посол С. Підгірський, секретар — Д. Донцов, члени керівництва — В. Кузьмович, Д. Паліїв, О. Луцький.

Д. Паліїв брав участь і в редагуванні фактичного органу цієї партії «Заграва» (1923–1924, Львів). Відкрив він його 1 квітня 1923 р. передовицею «Наші цілі» [7]. До кожного числа журналу Д. Паліїв подавав ідеологічні й тематично актуальні статті, в яких порушував світоглядні, фінансово-економічні теми, справи українського університету; питання фізичного виховання молоді й журналістської етики при полеміці, обговорював актуальні суспільні події. Деяких статей не підписував, якісь підписані псевдонімом Д. Веснянський.

1923 р. в Українському таємному університеті Д. Паліїв провів семінар з української воєнної історії. Інкогніто відвідав у Харкові брата Омеляна.

20 квітня 1924 р. відбулася реорганізація УПНР. Її очолили О. Луцький, Д. Паліїв та С. Підгірський. А в жовтні 1923 р. у Львові на кошти УВО почав виходити часопис «Новий час», редактором якого став Д. Паліїв.

1. Дмитро Паліїв. Життя і діяльність (1896–1944) : зб. пр. і мат. / відп. ред. О. Купчинський. — Львів, 2007. — С. 16–17. 2. Там само. — С. 17. 3. Хліборобський шлях. — 1935. — 3 листоп. — С. 1. 4. Гуцуляк М. Перший Листопад 1918 року на західних землях України. Зі спогадами і життєписами членів Комітету виконавців Листопадового Чину / М. Гуцуляк. — Нью-Йорк; Ванкувер, 1973. — С. 198. 5. Волинець С. Передвісники і творці Листопадового Зриву. Західньо-українські громадські і політичні діячі / С. Волинець. — Вінніпег : Видавнича спілка «Тризуб», 1965. — С. 247. 6. Ішук-Пазуняк Н. Дмитро Паліїв: життя і діяльність / Н. Ішук-Пазуняк // Дмитро Паліїв. Життя і діяльність (1896–1944) : зб. пр. і мат. / відп. ред. О. Купчинський. — Львів, 2007. — С. 36. 7. Паліїв Д. Наші цілі / Д. Паліїв // Заграва. — 1923. — Ч. 1. — 1 квіт.

ДМИТРИЙ ПАЛИИВ: ШТРИХИ К БИОГРАФИИ

(юношеские годы и военно-политическая деятельность в 1914–1924 гг.)

Сделана попытка систематизировать биографические данные об украинском журналисте, редакторе и публицисте, известном политическом и военном деятеле Дмитрии Палииве.

DMYTRO PALIIV: STROKES ARE TO BIOGRAPHY

(there are youth years and military-political activity in 1914–1924)

The attempt of systematization of biographic information of the Ukrainian journalist, editor and publicist, prominent political and military figure Dmytro Paliiva is carried out.

Стаття надійшла 22.04.2011